

La investigació per ubicar amb exactitud la fossa comuna de can Maçana continuarà després que la prospecció donés resultat negatiu

El primer intent per localitzar la fossa segons els testimonis i la documentació de la investigació prèvia finalitza sense que es trobi cap indicatiu de restes òssies

La prospecció per ubicar la fossa comuna presumptament situada a can Maçana, al terme municipal del Bruc, ha conclòs sense haver pogut trobar cap indicació sobre la localització de les restes òssies de les vuit persones afusellades que suposadament s'hi van enterrar l'any 1939. La prospecció és l'última fase de la investigació prèvia a l'exhumació de la fossa, i consisteix a fer algunes excavacions a la terra per tal de situar amb exactitud el lloc on està ubicada, per tal de poder-hi començar els treballs arqueològics per exhumar les restes.

Un equip format per arqueòlegs i antropòlegs físics, coordinats pel Dr. Ermengol Gassiot, del Departament de Prehistòria de la UAB, ha realitzat la prospecció seguint la informació extreta de la investigació prèvia, que recollia dades de testimonis i documentació militar i civil. Finalment, aquesta prospecció no ha donat els resultats esperats, i no s'ha pogut constatar cap indicatiu sobre la ubicació dels cossos de les vuit persones assassinades en aquella zona.

La prospecció s'emmarca dins un conveni de col·laboració entre l'Associació per la Recuperació de la Memòria Històrica de Catalunya i el Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya, a través de la Secretaria de Coordinació Interdepartamental, per afrontar el tram final dels treballs previs a l'obertura de l'anomenada fossa de can Maçana, situada a la partida del mateix nom al terme municipal del Bruc, a l'Anoia. En aquest conveni es recollia el compromís de totes dues entitats per finalitzar els treballs previs i procedir a l'exhumació de la fossa en cas que fos possible, aplicant els criteris que ha anat seguint la Generalitat arran de l'obertura de la fossa de Puigvístós al juny de 2004, criteris que quedaran fixats en el Decret regulador al respecte que aprovarà el Govern els propers mesos.

Tot i que finalment no es podrà procedir a l'exhumació de moment, donat que no es pot ubicar la fossa, això no significa el tancament dels treballs al voltant de la fossa de can Maçana. El procés d'investigació, realitzat fins el moment per l'ARMHC, prosseguirà fins poder-ne extreure una conclusió més definitiva.

Aquesta experiència ha servit, entre d'altres coses, per fer palès el compromís del Govern de la Generalitat amb la recuperació de la memòria històrica i la dignificació de les víctimes de la guerra civil i la repressió franquista, així com dels llocs on van ser assassinades. El resultat negatiu d'aquesta prospecció no fa altra cosa que constatar la dificultat que comporta la tasca d'investigar sobre les característiques i la ubicació d'una fossa comuna de fa més de 65 anys.

Vuit assassinats al 1939

Segons s'ha pogut documentar, nou persones van ser afusellades en aquell lloc el nou de febrer de 1939. Eren presos procedents de la presó de Manresa, residents a la localitat de Súria i Valls de Torroella. Aquelles nou persones van ser detingudes per les tropes franquistes després de l'ocupació del poble, i van ser afusellades sense judici previ quan els havien carregat en un camió amb direcció a Barcelona. Dels nou tirotejats va haver-hi un únic supervivent, fet que va provocar que s'iniciés una investigació de l'afusellament arbitrari.

Els fets van tenir lloc a la vora d'un camí, molt a prop de la cruïlla de can Maçana, al peu de Montserrat. Els soldats van fer baixar els nou presoners del camió on suposadament es dirigien de la presó de Manresa a la de Barcelona, quan els van alinear a la cuneta i els van tirotejar. Vuit d'ells hi van morir, i l'únic supervivent va explicar els fets a les autoritats quan va ser detingut de nou, cosa que va provocar una investigació militar. La pel·lícula dels fets, així com bona part de la investigació sobre la fossa, es pot trobar al llibre "Mort a les cunetes", escrit per Albert Fàbrega, nét d'un dels afusellats, i publicat al 2005.

Els quatre testimonis existents amb informació sobre la ubicació de la fossa on van ser enterrats coincideixen en assenyalar aquest lloc una mica més amunt de l'indret on presumptament els van matar, entre dos turons. Ben delimitada la zona i fruit del conveni de col·laboració entre l'ARMHC i el Departament de la Presidència, es va procedir a la prospecció per comprovar finalment si els cossos de les vuit persones assassinades es podien recuperar al lloc on suposadament s'havien enterrat.

Característiques de la prospecció

Els treballs de la prospecció van començar amb un Georadar, un aparell que revela les estructures geològiques del terreny. Aquesta prova és una aplicació innovadora al nostre país a l'hora de localitzar possibles ubicacions de fosses, donat que detecta

qualsevol irregularitat. Tot i no ser definitiva, és una prova que pot ser de gran utilitat. L'equip geològic estava coordinat pel Dr. Mario Zurroca.

Un altre aparell que es va utilitzar va ser un detector de metalls, ja que podria haver indicat la presència de bales, cinturó, o qualsevol objecte metàl·lic ubicat a prop dels cossos.

Un cop feta la prova del Georadar i ben delimitades les zones indicades pels testimonis orals, distants pocs metres entre elles, es va procedir a netejar el terreny per poder-hi fer rases. Les rases són com petites trinxeres, separades pocs metres entre sí, que permeten inspeccionar extensions de terreny més o menys grans sense haver d'excavar-lo tot. Per fer aquesta tasca es va utilitzar una màquina excavadora sota la supervisió d'un arqueòleg, per les parts que no precisaven de gran precisió, com la neteja del terreny i les primeres capes de terra. Les parts del treball més delicades es realitzaven a mà i de forma acurada per part de l'equip d'excavació.

En total, es van fer rases sobre una extensió d'uns 180 metres quadrats, aproximadament, i es van remoure uns 160 metres cúbics de terra. Un cop descartades totes les possibles zones on es podia ubicar la fossa comuna, l'equip d'excavació, dirigit per l'arqueòleg Dr. Ermengol Gassiot (UAB), i codirigit per l'arqueoantropòloga física Camila Oliart i pel també arqueòleg Joaquim Oltra, va decidir finalitzar la prospecció i continuar les investigacions sobre la fossa de can Maçana.

Objectius comuns i complementaris

Aquests treballs són els resultats d'un conveni entre la Generalitat de Catalunya i l'Associació per la Recuperació de la Memòria Històrica. La Generalitat, a través de la Secció de desapareguts i fosses comunes de la Guerra Civil, adscrita a la Secretaria de Coordinació Interdepartamental del Departament de la Presidència, es dedica a estudiar la localització dels llocs on pot haver-hi enterrada gent assassinada, víctima de la repressió durant la Guerra i el franquisme, així com a atendre a les persones i famílies afectades per aquesta qüestió. Per mitjà de la Secretaria de Coordinació Interdepartamental, el Govern adquireix un compromís envers la recuperació de la memòria històrica de totes aquelles persones que van ser executades i enterrades en fosses comunes, reconeixent-los el dret a la identitat i una sepultura digna.

Per la seva banda, l'ARMHC és una entitat amb l'objectiu final de treballar perquè la recuperació dels cossos de les persones afusellades sigui una realitat. Per l'ARMHC,

el dret de recursos davant de la violació dels drets humans és inderogable i, amb independència dels resultats, les víctimes i les famílies ostenten el dret imprescriptible de conèixer la sort final de la víctima i el dret de la reparació moral de la seva memòria.

La Generalitat i l'ARMHC van decidir signar un conveni de col·laboració per finalitzar els treballs previs i exhumar, en cas que fos possible, les restes de l'anomenada fossa de can Maçana. S'establia així una col·laboració fruit d'una coincidència d'objectius: la defensa dels drets humans i de les llibertats; la recerca, estudi i divulgació del període històric corresponent a la Guerra Civil i el franquisme, així com la reparació de danys materials i morals i localització de persones desaparegudes i fosses comunes d'aquest període.

La Generalitat de Catalunya i l'ARMHC queden obertes a establir altres col·laboracions en aquesta matèria donada la coincidència i complementarietat d'objectius.

12 d'abril de 2006